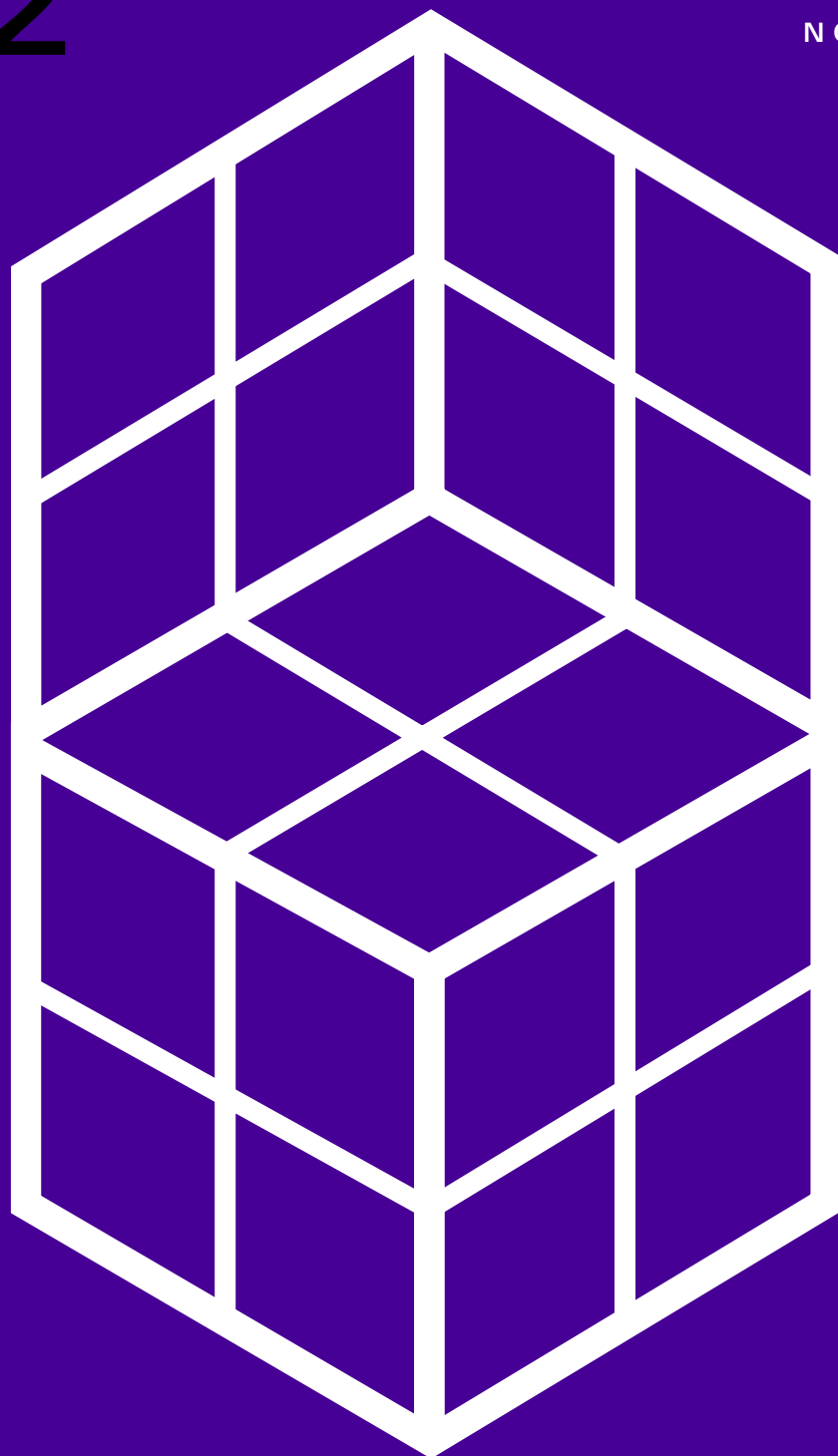

kunsten

nieuwsbrief 32

' 9 2

NOVEMBER 2005

(DOOR)DENKEN EN (OVER)ZIEN:
de cultuurnotasystematiek
kunst bij de publieke omroep
cultuur en economie

(DOOR)DENKEN EN (OVER)ZIEN

Ten Geleide, (Door)denken

2

Paul Kuypers Medy van der Laan: een tussenrapport

2

Mira Kho De waarde van kunst

3

Wim Weijland De kunstprogrammering veilig gesteld?

6

Nota 'Verschil maken' roept vragen op

7

Kort Nieuws

8

Vraaggesprek met Menno Plukker 'Canada heeft een sterke behoefte aan internationale erkenning'

9

Column Michiel Zonneveld

Atila bedwongen

12

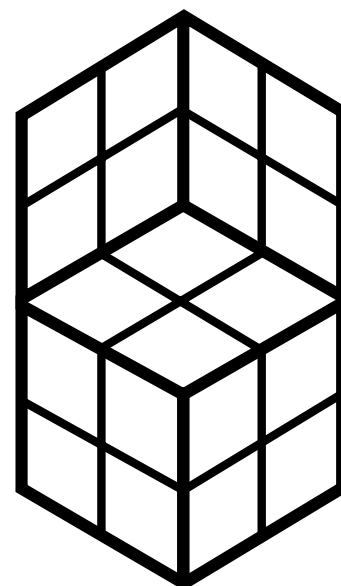
Basisprogramma's gemeenteraadsverkiezingen

12

Normaal gesproken kunnen kunstinstellingen aan het begin van een cultuurnotaprocedure alle aandacht weer richten op het uitvoeren van nieuwe plannen. Dit jaar is dat anders. Her en der ontstaat onrust over de plannen die in de afgelopen periode door de staatssecretaris naar de Tweede Kamer zijn gestuurd. De nota's over de cultuurnotatystematiek en cultuur en economie lijken vooral over bestuurlijke wijzigingen te gaan, maar raken wel heel direct aan de inhoud. Nu al worden allerlei tersluikse veranderingen zichtbaar die grote gevolgen hebben.

Het lijkt de normaalste zaak van de wereld dat de Tweede Kamer de effecten van een beleidswijziging moet kunnen overzien alvorens een besluit te nemen. Dat is nu niet het geval. Het doordenken van de gevolgen van de nota over cultuur en economie is eigenlijk nog niet eens begonnen, zie het artikel van Paul Kuypers. Dat de nota 'Verschil maken' meer vragen oproept dan antwoorden geeft, is langzamerhand *communis opinio*. En dan hebben we het nog niet over de onvoorziene gevolgen van de plannen van het kabinet over de Publieke Omroep:

'Ik heb het nog niet goed doordacht', moest staatssecretaris Van der Laan op 2 november erkennen in de Tweede Kamer. Dat was een pijnlijk moment in het vervolgdebat over haar plannen voor de Publieke Omroep. De discussie spitste zich toe op de vraag hoe Van der Laan dacht de programma's van de NPS na september 2008 te behouden. De staatssecretaris zegde een brief hierover toe, maar daarvoor heeft zij eerst antwoorden uit Hilversum nodig en die zijn er niet vóór eind november. Maar zo'n brief geeft geen garanties, omdat voor het behoud van de programma's geld nodig is. Geld dat in 2008 nauwelijks meer in Box C zit. Je vraagt je af wat dat nog uitmaakt als de reclameinkomsten bij de Publieke Omroep blijven teruglopen in het huidige tempo. Compensatie voor dit verlies komt er niet bij dit kabinet. Dan wordt voort-

zetten van een aantal kunstprogramma's lastig, zeker als die weinig prioriteit krijgen bij de Raad van Bestuur en er nog eerder opgelegde bezuinigingen moeten worden gerealiseerd. Theoretisch bestaat de mogelijkheid dat omroepen titels van de NPS overnemen (in Box B), maar de kans daarop is tamelijk nihil. Waarom zou je, als je er geen extra geld van de Raad van Bestuur voor krijgt?

Het ziet er daarom onverminderd slecht uit voor de kunst en cultuur op radio en televisie. Al ontwikkelde series en losse kunstprogramma's worden niet meer in productie genomen, ondanks het feit dat er forse externe financieringsbijdragen beschikbaar zijn, bijvoorbeeld van het Stimuleringsfonds. Hilversum blijft nog steeds in de eerste plaats kijken naar bereik en dan pas naar inhoud. Het marktaandeel van de Publieke Omroep was in oktober gedaald tot 31% (inclusief voetbal), ver weg van de ooit gewenste 40%. Zolang de Raad van Bestuur zich blijft blind staren op de massa in plaats van op doelgroepen verliest de Publieke Omroep meer en meer kansen om inhoudelijk onderscheidend te produceren en programmeren.

Nog altijd is niet duidelijk hoe hoog en hoe sterk het 'hek' om de kunst- en cultuurprogrammering wordt, maar het wordt met de dag belangrijker er goed op toe te zien dat het voldoende stevig zal zijn.

Colofon

Redactie: Nicole Corstanje, Annemarie Koopman, Herber van de Minkelis, Marianne Versteegh
Aan dit nummer werkten mee: Mira Kho, Aart Kolle, Paul Kuypers, Wim Weijland, Michiel Zonneveld.
Omslag en ontwerp: Mart. Warmerdam, Haarlem
Foto p. 9: The far side of the moon – Ex Machina (Robert Lepage)
Druk: Peco BV, Amsterdam

Abonnement 17,50 euro per jaar

Voor adresgegevens Kunsten '92: zie pagina 11

Medy van der Laan: een tussenrapport

Paul Kuypers

Twee jaar geleden schreef ik in het bulletin van Kunsten '92 een korte beschouwing over de plannen van de toen nog nieuwe Staatssecretaris van Cultuur. De kern van dat stuk was dat mevrouw Van der Laan besloten had zich verre te houden van elke vorm van cultuurbeleid. Zij wilde niet zoals haar voorgangers regeren aan de hand van beleidsprioriteiten, maar zich vooral richten op het verbeteren van de procedures en de condities van het beleidsproces. Ik vond dat nogal merkwaardig, maar het leek mij eigenlijk wel passen bij een staatssecretaris die kon bogen op een glorieus verleden als ambtelijk manager. Ik hield er intussen wel rekening mee, dat de euforie over de nieuwe koers niet eindeloos zou duren en ook niet ongestraft zou blijven, maar ik vond het niet chique om het enthousiasme van een beginnend staatssecretariaat op voorhand te bederven.

De tijd is intussen verder gegaan en heeft de staatssecretaris de rekening gepresenteerd voor haar ferme uitspraken. Vooral de laatste maanden is zij geconfronteerd met de listen en lagen van het politieke bedrijf. Het omroepdossier werd haar bijna noodlottig. Zij werd gemangeld in de strijd van de coalitiepartners rond het omroepbestel en moest vervolgens in Hilversum en in het parlement de kastanjes uit het vuur halen. Dat deed zij met verve. Met ingehouden emotie en met politieke duldzaamheid wist zij het spel naar zich toe te trekken. Haar assertiviteit en politieke souplesse werden geprezen. Er stond een andere staatssecretaris dan in de voorafgaande jaren. Iemand die wist dat zij het in de stijl van het ambtelijke management niet zou redden. Tot dan toe had zij het betrekkelijk gemakkelijk gehad.

De sector had haar welwillend ontvangen. Men was onder de indruk van haar belofte om een einde te maken aan de last van regels en procedures. En men voelde het ook als een verademing, dat de kunstwereld verlost zou worden van de druk van dwingende beleidsschema's en politieke prioriteiten. In de eerste twee jaar van het bewind van de staatssecretaris is daar ook nauwelijks over gesproken. De discussie ging uitsluitend over systematiek en organisatie. Ook het verschijnen van de cultuurnota bracht daar geen verandering in. Er was geen sprake van politieke strijd. De bezuinigingen werden genivelleerd en onzichtbaar gemaakt, zodat niemand echt te klagen had. En het cultuurpolitieke debat werd min of meer taboe verklaard. De depolitiserende benadering van de staatssecretaris werd door het veld zelf gesanctioneerd. Indicatief daarvoor was de uitspraak van de Raad voor Cultuur in het algemene deel van het cultuurnota-advies, dat grote terughoudendheid bij het formuleren van nieuw beleid of bij streven naar een politiek beleidskader geboden is. Afgezien van de min of meer geforceerde

manoeuvres in het domein van de omroep, is de staatssecretaris dit advies consciëntieus blijven volgen. Ook in haar laatste geschrift (de herijkingnota 'Verschil maken') onthoudt zij zich van cultuurpolitieke uitspraken.

Diezelfde distantie geldt echter niet voor document dat zij onlangs samen met haar collega van Economische Zaken heeft gepubliceerd. In dat document behandelen de beide bewindslieden de wisselwerking tussen cultuur en economie. Samen ontwikkelen zij een beleidsprogramma om de creatieve industrie een 'flinke impuls' te geven. De beleidsvisies – waar men tevergeefs naar zoekt in de eigen stukken van de staatssecretaris – blijken hier in ruime mate aanwezig. Men treft er een warme liefdesverklaring aan het adres van de culturele ondernemer en een vervoerende lofzang op een kunstenaarsschap, dat experi-

De sector had haar welwillend ontvangen. Het was een verademing verlost te zijn van dwingende beleidsschema's en politieke prioriteiten.

menteert met nieuwe vormen en wegen en dat risico's neemt om zijn waardescheppende vermogen tot gelding te brengen in de nationale welvaartseconomie. Kunst en cultuur verschijnen in de interdepartementale nota niet als zelfstandige eenheden, maar als onderdelen van een nieuwe ensemble, waarbij het beeld van de gelijkwaardigheid van cultuur en economie bijna onmerkbaar overgaat in het primaat van de economie. Niet de economie van het rauwe kapitalisme of van het monetaire kapitaal, maar de geciviliseerde economie van de 'waardecreatie'.

Het vocabulaire, waarin het stuk geschreven is, past bij deze samensmelting. Het is een vorm van fusion, een tekstuele structuur, waarin de twee componenten in hun associatieve rangschikking het beeld oproepen van een nieuwe postmaterialistische economie. In deze economie is de cultuur de drager van een symboliek die de functionaliteit van goederen en diensten een emotionele meerwaarde geeft. De nota wekt de indruk dat kunst en cultuur pas tot hun recht komen in dit postmaterialistische wereldbeeld.

De kunst, die haar eigen artistieke wegen volgt, krijgt in de nota bijna geen aandacht. Dat is vermoedelijk een gevolg van het feit dat de nota vanuit een economisch optiek is geschreven. De waarde van de kunst wordt gemeten aan de mate, waarin zij in staat is haar nut voor de economie te bewijzen. Volgens de nota is de kunst dit ook steeds meer gaan doen. De aanmoedigingen van de overheid zijn niet voor niets geweest. 'Het meeste van

wat we cultuur noemen' zegt de nota (pagina 9) 'speelt zich af buiten het gesubsidieerde domein'.

Het is niet de bedoeling om de ambities van de staatssecretaris op dit punt te diskwalificeren. Er is voor de kunst wel wat te winnen door zich wat zakelijker en wat commerciëler op te stellen. Maar dat is wat anders dan kunst en cultuur uit te roepen tot de motor van de nationale creativiteit en tot de stuwende kracht, die is ons – om de woorden van de staatssecretaris te gebruiken – 'weer hip en vernieuwend moet maken'.

De door Van der Laan gepropageerde cultuureconomie strekt veel verder dan de beleidsdoelstellingen van de meeste van haar voorgangers.

Vanaf haar aantreden heeft de staatssecretaris niet geschroomd ons te laten weten, dat zij hoge verwachtingen koesterde van de culturele economie. Maar de cultuurpolitieke ambities, die zij in de interdepartementale nota formuleert, reiken veel verder dan het versterken van de band tussen kunst en economie. De kunst wordt in de nota gezien als een integraal onderdeel van het sociaal-economisch beleid, als een creatieve bedrijfstak in het brede spectrum van een nationaal ondernemerschap. Het is de vraag hoe deze zienswijze zich verhoudt tot het voorstellen van de staatssecretaris om geen eigen beleidsprioriteiten te formuleren. De door haar gepropageerde cultuureconomie reikt veel verder dan de beleidsdoelstellingen van de meeste van haar voorgangers. Die raakten niet aan de kunst zelf, maar hadden uitsluitend betrekking op de maatschappelijke functie van de kunst: de kunst als educatieve kracht, als factor in de emancipatie, als participatie-instrument. Die doelstellingen hadden een beperkte strekking; hun ideologische gehalte was vaak groter dan hun feitelijke impact.

De inzet van de huidige staatssecretaris wijkt af van die historische situatie. Het reguliere beleid wordt gevrijwaard van politieke preoccupaties. Daar heerst het introverte minimalisme van de eigen sector, zonder uitzicht naar buiten. In de sfeer van de culturele economie is het echter alleen maar 'buiten'. Daar gaan kunst en cultuur op in de wereld van de creatieve industrie en lost hun eigenheid op in het grote geheel van de economie. Deze dichotomie tussen de twee gedaanten van het cultuurbeleid laat zich moeilijk anders omschrijven dan als een dubbele mystificatie. De zienswijze, dat het reguliere beleid neutraal zou zijn, alleen gericht op voorwaarden en procedure, is onjuist. Het beleid van de staatssecretaris is in alle opzichten gebaseerd op de beleidsfilosofie van het kabinet. Het is een perfecte replica van dat beleid, niet alleen in de besturing van de eigen sector maar vooral in de verbinding van die sector met de economie.

Met haar beleidsprioriteiten doet de staatssecretaris geen recht aan de betekenis van kunst en cultuur. De combinatie van (de)regulering en economisering is vooral nadelig voor de kunst.

In die combinatie is zij een object in de bestuurlijke organisatie-schema's en tevens een product van wat Marx heeft aangeduid als het 'warenfetisjisme'. Als kunst uitgerekt wordt tot creativiteit verliest zij haar specifieke betekenis. Zij is kwetsbaar voor deze interdepartementale aanslag op haar identiteit, omdat die toch al was aangetast door de wettelijk geregelde vervloeiing van kunst en cultuur.

De huidige staatssecretaris is een typische exponent van wat door de fractievoorzitter van haar partij als het 'radicale midden' wordt aangeduid. Deze bizarre metafoer is een poging om de anonimiteit van het midden te doorbreken en dat een substantiële plaats te geven in het politieke spectrum. De radicaliteit van dat midden is gericht op een neutralisering van de oude tegenstelling tussen linkse progressiviteit en rechts conservatisme in een postpolitieke benadering van de maatschappelijke problemen. Het radicale midden legt de nadruk op de organisatie van het maatschappelijke proces en niet op de politieke conflictualisering van dat proces. Het staat kritisch tegenover het traditionele politieke jargon en het bedient zich bij voorkeur van de stijlfiguren uit de moderne sturingstheorieën. De sporen van dit 'radicale' vocabulaire zijn gemakkelijk te traceren, zowel in de documenten, waarin de staatssecretaris zich keert tegen de traditionele politieke prioriteiten als in haar laatste nota, waarin zij kiest voor een vergaande economisering van de cultuur.

Bij leven en welzijn resten haar nog twee jaar om dit programma uit te werken. Wij zullen haar blijven volgen.

Paul Kuypers is beleidsadviseur. Hij was eerder onder andere directeur van De Balie in Amsterdam. Zijn eerste artikel over het bewind van Medy van der Laan verscheen in Nieuwsbrief 27 (november 2003).

(advertentie)

WAAROM ZOU DE OVERHEID NOG VOOR KUNST BETALEN?

Sinds 2001 organiseert LUX-Nijmegen in opdracht van de provincie Gelderland jaarlijks een reeks cultuurdebatten. Eind 2004 en begin 2005 werden vier debatten gewijd aan de relatie tussen overheid en kunst onder de titel *Waarom zou de overheid nog voor kunst betalen?* Vertrekpunt daarbij was het algemene idee dat de relatie tussen kunst en overheid steeds problematischer lijkt te worden. Naar aanleiding van de reeks versijnt dit najaar een publicatie met verslagen van alle debatten en met bijdragen van Stef Blok en Jan Rijpstra, Hans van Beers, Hans Mommaas, Hans van Maanen, Xandra Schutte en Pim van Klink.

De publicatie is gratis verkrijgbaar bij het secretariaat van de afdeling cultuur van de provincie Gelderland, telefoon 026 359 9276.

DE WAARDE VAN KUNST

Wat betekent kunst voor iemand persoonlijk en hoe wordt die betrokkenheid vervolgens vorm gegeven? En wat is de rol van kunst en cultuur in de samenleving? Vooruitlopend op de komende verkiezingen in 2006 en 2007 wil Kunsten 92 in de Nieuwsbrief een aantal personen uit de kunsten hierover aan het woord laten. Aflevering 1: **Mira Kho**.

Mijn eerste herinnering aan kunst is die aan de muziek van mijn oma en moeder. Ik kon uren kijken naar die handen op de piano die muziek maakten. Muziek maakt me nog steeds erg gelukkig, vanwege de rust die er vanuit kan gaan. Als kind ben ik ook met musiceren begonnen. Thuis was kunst iets vanzelfsprekends. Het werd ook belangrijk gevonden naar beelden te kijken en te praten over wat de betekenis ervan zou kunnen zijn. Als je dat van jongs af aan hebt meegekregen, versterkt dat je waarneming. Het maakt dat je gelaagd naar dingen kunt kijken.

Ik ben kunstgeschiedenis gaan studeren omdat het me duidelijk was geworden dat – wat ik ook deed – kunst altijd een onderdeel was van hoe ik me wilde uitdrukken. Ik specialiseerde me in kunst in de openbare ruimte, cultuurbeleid en in de architectuur van stadsvernieuwing. Wat mij interesseerde was wat kunst voor mensen kan betekenen, wat kunst met mensen doet.

Wat daarna mijn denken en doen in belangrijke mate bepaald heeft, is mijn werk als directeur van Artotheek Zuidoost in de Bijlmermeer. De stedelijke samenleving zoals we die nu kennen, was daar halverwege de jaren tachtig al duidelijk zichtbaar. De Bijlmer was toen een snel groeiend stadsdeel waar enerzijds het merendeel van de mensen die daar werkten zelf niet woonden, en waar anderzijds een grote werkloosheid heerste onder de bewoners die grotendeels uit een veelvoud aan landen en culturen afkomstig waren. Als Artotheek wilden wij daarom méér doen dan kunst uitlenen en tentoonstellingen maken. We wilden ook een plek worden die de rol en betekenis van kunst in de samenleving daár centraal stelde.

In die tijd heb ik ervaren dat in een meertalige samenleving het beeld als medium sterk bindend kan zijn. Daaruit is het idee ontstaan van een centrum voor de verbeelding van hedendaagse migratiegeschiedenis. Dit werd uiteindelijk Imagine IC. Om met elkaar te kunnen communiceren, is het waardevol om niet alleen te weten wie jezelf bent, waar je vandaan komt en waar je heen wil, maar

In een meertalige samenleving kan het beeld als medium sterk bindend zijn

ook dat je weten en begrijpen wil wat voor de ander belangrijk is. Als je bij wijze van spreken niet onder elkaars huid kunt kruipen, geen gemeenschappelijk vocabulaire hebt, kun je niet communiceren. En bij communicatie horen onlosmakelijk ook beelden.

Ik ben er daarom van overtuigd dat in het zoeken naar antwoorden op vragen vanuit de samenleving kunstenaars een betekenisvolle rol kunnen vervullen. Daarmee zeg ik niet dat je met kunst problemen kunt oplossen! Het gaat vooral om hun manier van kijken. In de jaren negentig zijn we in de Artotheek met het project kunstcafé gestart. Daarmee werd de kunstuitleen een plek waar regelmatig gesprekken en discussies werden gevoerd over het gebruik van de openbare ruimte in Zuidoost. Bewoners, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, onderwijs, stadsdeelwerken, kunstenaars, kortom alles en iedereen werd erbij betrokken, want door het formuleren van een gezamenlijke visie kweek je immers draagvlak voor een oplossing. Kunstenaars waren

in dat proces wezenlijke gesprekspartners. Zij kunnen andere verbindingen leggen, kunnen op een onverwachte, verrassende manier naar kwesties kijken. Ze zijn immers vanuit hun kunstenaarspraktijk gewend om iets te realiseren wat er voorheen nog niet was.

Eind jaren negentig als lid van de programmastaf van R2001 (Rotterdam Culturele Hoofdstad), werd ik verantwoordelijk voor 'de projecten in het visuele domein'. Dit bleek een ideale plek om op veel grotere schaal de visie over de rol van kunst in de samenleving in praktijk te brengen.

Nog steeds werk ik op het snijvlak van kunst en maatschappij, van kunstenaars en bewoners, maar tegenwoordig als beleidsadviseur en conceptontwikkelaar. Het is voor mij echter nog steeds essentieel dat ik ook in praktische zin bij de realisatie van projecten betrokken ben. Ik wil zelf kunnen ervaren dat mijn specifieke benadering van kunst en samenleving realistisch is en resultaat heeft. In Leidschendam bijvoorbeeld werk ik nu samen met de kunstenaar Harold Schouten aan het project 'de werkplaatsen', waarbij 14 hoofdentrees van woongebouwen met kunsttoepassingen ingericht worden door beeldende kunstenaars die op verschillende manieren de bewoners actief bij in het totstandkomen van hun werk betrekken. Al doende verbreden zij het referentiekader van de bewoners zonder dat er ingeleverd wordt op de autonomie en kwaliteit van de kunstwerken. Het is voor mij heel duidelijk dat kunst in maatschappelijk perspectief enorm veel verschillende gedaantes en functies kan hebben. Door de ontwikkelingen in de nieuwe media bijvoorbeeld vertoont

lees verder op p. 11

De kunstprogrammering veilig gesteld?

Wim Weijland

In het Tweede Kamerdebat van 10 oktober nam staatssecretaris Van der Laan de suggestie van haar D66 collega Bert Bakker over om een deel van de kwetsbare kunst- en cultuurprogrammering na 2008 budgettair te oormerken. Bakker kwam met die toezegging tijdens het Uitmarktdebat van 28 augustus. Maar biedt deze oormerking voldoende een bescherming voor de kunstprogrammering of is daar meer voor nodig? Wim Weijland plaatst enige kanttekeningen.

Ten eerste is een budgettair hek om de kunsten niet pas in 2008, maar nu al gewenst. Dat valt tenminste op te maken uit de modellen voor de inrichting van de zenders die de Raad van Bestuur van de Publieke Omroep binnenkort presenteert. Naar alle waarschijnlijkheid gaan alle programmagenres hier nadelen van ondervinden. De Raad vindt deze aanpassing noodzakelijk omdat er 100 miljoen minder aan reclame-inkomsten verwacht wordt. In het oorspronkelijke plan van Van der Laan zou een terugloop in reclame-inkomsten na 2008 ten koste gaan van Box C, waar cultuur onder valt. Maar het leed geschiedt kennelijk al ruim voor 2008.

Oormerking alleen is echter niet genoeg. Om de steeds verder gaande marginalisering van kunstprogramma's te voorkomen, heeft de Werkgroep kunst van de Publieke Omroep¹ ook gepleit voor gegarandeerde uitzendtijden tussen 18.00 en 23.00. Maar Van der Laan nam dat voorstel op 10 oktober niet over, 'gelet op de platformafhankelijke benadering van het kabinetsplan'. Daarmee doelt ze op een toekomst vol digitale themakanalen, waar *on demand* op ieder gewenst tijdstip een kunstprogramma bekeken kan worden. Het uitzendtijdstip is dus in haar optiek irrelevant. Een denkfout, die het beste te illustreren is door een vergelijking met de BBC. Daar is de keuze gemaakt om op de digitale zender BBC3 veel kunst en cultuur uit te zenden. Nieuwe programma's én herhalingen van de kunstprogramma's op het open net BBC2 komen hiervoor in aanmerking. Het gevolg is wel dat het open net steeds minder aandacht aan kunstprogrammering besteedt. Oorzaak is de kijkcijferdruk. De burger die niet tot de heavy users met abonnement behoort, wordt buitengesloten.

Daarnaast is de definitie die Van der Laan voor kwetsbare kunst hanteert, vrij beperkt: programma's over serieuze muziek, dans en ballet, jeugdrama en serieus drama. Kunstinformatieve programma's als *Het Uur van de Wolf*, *RAM*, *Close Up*, maar ook *Museumgasten*, *Beeldenstorm* en *Nieuw in Nederland* ziet ze over het hoofd. Wellicht doelde zij ook op deze programma's in haar uitspraak 'dat populaire kunst en cultuurprogramma's niet blootstaan aan de verleiding deze te schrappen en het niet nodig is om vanuit de politiek daar een hekje omheen te zetten'. De praktijk is echter weerbarstiger. Al deze programma's leiden onder een permanente dubbele druk. De budgetten van de netcoördinatoren zijn niet toe-

reikend, dus is geld van derden nodig. Maar de uitzendtijden raken meer en meer gemarginaliseerd, waardoor cofinanciering moeilijker te vinden valt. Financiering door derden wordt overigens ook gefrustreerd door het verbod op sponsoring van kunstinformatieve programma's in de Mediawet. In het kader van het door de staatssecretaris verlangde culturele ondernemerschap zou het Commissariaat voor de Media de overheid moeten wijzen op deze kromme regelgeving. Zo mogen tentoonstellingen in Rijksmusea wel gesponsord worden door het bedrijfsleven. Bij documentaires naar aanleiding van een dergelijke tentoonstelling is sponsoring verboden. Onderwerp gelijk, medium verschillend. Als Van der Laan pleit voor een platformafhankelijke benadering moeten dit soort paradoxen opgelost worden.

Een hek om de kunstprogrammering is een bemoedigend begin

Een andere reden om ook de kunstinformatieve programma's te beschermen, heeft te maken met het bereiken van de samenleving. Ofschoon de beoordeling van culturele kwaliteit primair los dient te staan van netprofielen en kijkcijfers, zou het Stimuleringsfonds voor Culturele Omroepproducties wel secundair rekening met het bereik kunnen houden. In de praktijk stimuleert het fonds vooral het type producties dat geschikt is voor de doelgroepen van Nederland 3. Het fonds en de overheid zouden er goed aan doen na te denken hoe het fondsbeleid beter kan aansluiten op de netprofielen van Nederland 1 en 2, om daarmee op cultureel terrein maatschappelijk relevanter voor een groter deel van de samenleving te worden. Inhoudelijk betekent dit dat de dienstbare regisseur, die een goed cultureel verhaal vertelt, ook subsidiewaardig zou moeten zijn.

Tot slot het bedrag van '35 a 40 miljoen' dat de staatssecretaris als geoormerkt bedrag wenst. Als dat besteed zou worden aan serieus jeugd- en serieus drama, dan praten we ongeveer over 15 series van 13 afleveringen van 50 minuten. Iets meer dan 2 % van de totale zendtijd op drie netten. Dat lijkt mij het absolute minimum voor dit genre. Voor ballet, dans, serieuze muziek, speelfilms en kunstinformatie is dan al geen geoormerkte euro meer over. Kunstprogrammering blijft dus vrijwel even kwetsbaar als voorheen.

Conclusie: een hek om de kunstprogrammering is een bemoedigend begin. Maar detaillering, precisering en nuancering verdienen de aandacht van de staatssecretaris, zodat zij tijdig kan beoordelen of er binnen dat hek sprake is van bloei of groei of van een desolate woestijn.

Wim Weijland is hoofd Kunst van de AVRO

1 Dit is een werkgroep van vertegenwoordigers van NPS, NOS, VPRO en AVRO

NOTA 'VERSCHIL MAKEN' ROEPT VRAGEN OP

Kunsten'92 peilde op haar ledenvergadering van 7 november de mening van de leden over de herziening van de cultuurnotasytematiek. De conclusie is dat 'Verschil maken' meer vragen oproept dan beantwoordt. Ook Ben Hurkmans, de directeur van het Fonds voor Amateurkunst en Podiumkunsten, kon daar weinig aan verhelpen.

De discussie op de ledenbijeenkomst spitste zich toe op de driedeling in de subsidies. De criteria voor de indeling van de instellingen in verschillende categorieën zijn niet helder, waardoor het voor veel gezelschappen onduidelijk is in welke categorie zij terecht zullen komen. Paul Dijkema (Slagwerkgroep Den Haag) wees erop dat de voorgestelde systematiek ook tot ongelijke verhoudingen tussen de sectoren leidt. Jeugdtheatergezelschappen zijn bijvoorbeeld beter ingebed in regionale structuren dan andere disciplines.

'De houding van de overheid is nu: we zien wel waar het schip strandt.' Of de voorgestelde systematiek leidt tot minder bureaucratie, werd alom betwijfeld. Is er niet eerder sprake van verplaatting ervan? 'De nota is weinig grijpbaar voor een staatssecretaris die tegen bureaucratie is'.

Instroom in het rijkssubsidieplan is alleen mogelijk als de convenantpartners concluderen dat bepaalde plek in bestel niet wordt ingevuld. Hurkmans noemde 't Barre Land als voorbeeld: 'Raad, stad en provincie kunnen besluiten dat 't Barre Land invulling geeft aan de bestelfunctie. Voldoet dit gezelschap niet meer, dan een andere club.' Volgens hem is dit niet nieuw: in de huidige cultuurprofielen gebeurt dit ook al. Of dat een goede zaak is, is iets anders. Frits Selie (VNME): 'Het convenantoverleg is een 'black box', waarvan de uitkomst meer afhankelijk is van de ambitie van betreffende overheden dan van artistieke kwaliteit.' De fondsen krijgen straks meer budget

en worden sterker politiek aangestuurd. Ligt het niet voor de hand dat de fondsen voortaan werken met professionele beoordelaars en geobjectiveerde criteria, vroeg Ab Gietelink (Associatie van Theaterinitiatieven) zich af. De huidige beoordeling door ad hoc commissies levert soms nogal willekeurige resultaten op. Hurkmans erkende dat de fondsen en de Raad in het verleden 'dingen hebben laten lopen', maar bij intersubjectieve toetsing is nooit honderd procent transparantie mogelijk.

In zijn slotwoord stelde Paul Kuypers dat de sector zelf zich onvoldoende rekenschap geeft van de politieke gevolgen van de nota. Zonder nadenken wordt de driedeling in de discussie aangehouden. Ook vraagt hij zich af of de cultuurnotasytematiek nog past in deze tijd. 'Gemeenten en provincies zijn financieel veel sterker dan het rijk. De lokale culturele patronen grijpen dieper in convenantsbesprekingen.' Hieronder treft u het commentaar van enkele leden aan.

Vincent Groen / Grand Theatre Groningen

'Het is vooralsnog onduidelijk hoe die driedeling eruit gaat zien. Ik kan me voorstellen dat het op zich geen slechte zaak hoeft te zijn. Toetsing door één centraal orgaan heeft ook nadelen. Bij onze uitvoerende taken hebben we meer en uitvoeriger contact met de fondsen dan met OCW en de Raad. De fondsen zijn beter op de hoogte van onze praktijk als werkplaats, productiehuis en podium. Het voorstel om productiehuisen een eigen budget toe te kennen is positief. Uit artistieke overwegingen is het echter goed als er los daarvan voor kunstenaars een eigen loket voor projectgeld blijft.'

Johan Dorrestein / Nederlands Blazers Ensemble Amsterdam

'Wat een ondoordringelijk stuk en wat zullen we straks verlangen naar de overzichtelijkheid van een indeling in meerjarige subsidies en projectsubsidies en een raad van deskundigen die daarover

adviseerde!

Je kunt de huidige systematiek ook verfijnen. Het doet ons denken aan een eerdere 'verbetering': het voortvarend op de schop nemen van de subsidiëring van de kamermuziek en het afschaffen van het Nederlands Impresariaat. Als we nu zien hoe een te ondoordacht en te snel opgericht fonds als het FPPM die leemte tracht op te vullen dan zouden we ons nu tien keer moeten bedenken vóór we het bestaande systeem afschaffen.'

Dianne Zuidema Oerol / Terschelling

'In de nota staat dat regionale festivals naar de FAPK overgaan. Bedoelt Van der Laan daar ook Oerol mee? Zijn wij regionaal omdat wij niet in de Randstad plaatsvinden? Ons publiek komt uit het hele land, onze programmering uit de hele wereld. Door de vaagheid over wie, wat, hoe en waar in de nota is het nog maar afwachten en is het mij nog niet duidelijk wat de consequenties voor ons zullen zijn.'

Jan Sprengers / Theatergroep DOX Utrecht

'Over ons meerjarenplan kregen we van de Raad voor Cultuur niets dan lof. Als diezelfde raad een bedrag adviseert van nog geen dertig procent van wat wij nodig achten, vind ik het moeilijk om ons serieus genomen te voelen. Een systematiek die kijkt naar wat nodig is in plaats van wat men ervoor over heeft, klinkt mij als muziek in de oren. Het gaat ons niet zozeer om welk orgaan ons beoordeelt. Als het maar terdege gedaan wordt en de inhoud leidend is.'

Ton Driessen / De Wetten van Kepler Den Bosch

'In 2001 waren wij een van de voorbeelden van hoe je als gezelschap door kon stromen naar de Cultuurnota. Als ik de ontwikkeling van ons gezelschap vergelijk met wat er in 'Verschil maken' voorgesteld wordt ben ik ervan overtuigd dat

lees verder op p. 11

PvdA maakt cultuurvisie

Op 7 november presenteerden PvdA-fractievoorzitter Wouter Bos en de cultuurwoordvoerders John Leerdam en Jet Bussemaker de nieuwe cultuurvisie van de PvdA.

De partij wil de komende regeerperiode 1% van de rijksbegroting aan besteden en becijfert dat op drie miljard euro. Om het maatschappelijk debat over kunst en cultuur aan te zwengelen moeten politieke uitgangspunten meer nadruk krijgen in het cultuurbeleid. Een minister voor cultuur bepaalt voortaan de hoofdlijnen van het beleid, terwijl kunstsubsidies worden overgelaten aan een *arts council*-achtige structuur.

Andere speerpunten betreffen: een gratis museumdag, het bevorderen van participatie van jongeren en allochtonen, meer internationale samenwerking in de vorm van zogenaamde culturele stedenbanden, één kunstvak op de middelbare school, de maatschappelijke intendant, fiscale maatregelen voor cultureel beleggen, afschaffing van de film-cv en overheveling van dat geld naar projecten voor jongeren en culturele diversiteit. Hoewel de PvdA de kunstensector eerst uitgebreid aan het woord laat, wordt vervolgens gesteld dat de politiek de lijnen uitzet en 'niet afwacht wat er uit de samenleving komt maar hierin een leidende rol speelt'. De intrinsieke waarde van kunst wordt wel tot uitgangspunt van het beleid gemaakt, maar de roep van kunstenaars en instellingen om beter naar de kunst zélf te luisteren en hun artistieke plannen het uitgangspunt te laten zijn voor het beleid, heeft kennelijk toch geen gehoor gevonden. The proof of the pudding is the eating. Wij wachten op de uitwerking

www.pvda.nl

Actiebijeenkomst de Muziekbeweging.nl

Op 20 november organiseren een groot aantal muziekorganisaties, verenigd in deMuziekbeweging.nl, een actiedag in Muziekgebouw aan het IJ. Volgens de beweging vindt op dit moment overall in de muziekwereld kaalslag plaats: orkesten en ensembles verdwijnen; podia verdwijnen; ondersteunende instellingen verdwijnen of worden gedwongen te fuseren; culturele radio- en televisieprogramma's worden naar onmogelijke tijdstippen verbannen; muziekscholen verdwijnen. De actiedag is georganiseerd omdat de reorganisaties en bezuinigingen zich groten-deels aan het oog van politiek en publiek onttrekken.

DeMuziekbeweging.nl roept iedereen die bij muziekwereld betrokken is op om de schade in kaart te brengen en gegevens hierover naar hun website te sturen.

www.deMuziekbeweging.nl

Ons creatieve vermogen

Met de nota *Ons Creatieve Vermogen* willen de ministeries EZ en OCW verbindingen stimuleren tussen het bedrijfsleven en de creatieve sector. Met gerichte financieringen, minder belemmeringen en nieuwe randvoorwaarden wil het kabinet de sector een toonaangevende rol in de economie laten spelen. Voor het programma wordt 15 miljoen euro uitgetrokken.

Belangrijk onderdeel is de zogenaamde *creative challenge call*, waarvoor EZ alleen in 2006 acht miljoen euro reserveert: creatieve bedrijven en het bedrijfsleven kunnen projectvoorstellen indienen die zich richten op kennisuitwisseling, tentoonstellingen en symposia. Daarnaast komt er geld voor een nieuw bureau voor cultuurmecenaat en voor cultureel beleggen, voor de positie van de auteur binnen het auteurscontractenrecht; voor de profilering van Nederland als creatief land en voor aandacht voor het ondernemerschap binnen het kunstvakonderwijs. Want, aldus Van der Laan: 'Het hoogste doel van een kunstenaar mag niet meer zijn om een staatssubsidie te krijgen. Hij moet economisch integreren en zich zo een plek in de maatschappij zien te verwerven.'

Behandeling van de nota in de Tweede Kamer vindt plaats op 19 januari 2006

Zie ook het artikel Paul Kuypers in deze nieuwsbrief, en verder www.ez.nl en www.innovatieplatform.nl

Unesco aanvaardt Conventie over culturele diversiteit

Op 21 oktober heeft de Algemene Vergadering van Unesco de *Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions* aangenomen. Deze conventie geeft landen het recht om maatregelen te nemen die nodig zijn om de ontwikkeling van culturele verscheidenheid te beschermen en te bevorderen. Ook wordt er aandacht geschonken aan de culturele verhoudingen tussen de rijke en arme landen.

In een brief aan de Tweede Kamer pleitte Joost Smiers voor een snelle ratificatie van de conventie door Nederland. Naar zijn mening is deze conventie voor cultuur minstens zo belangrijk als Rio en Kyoto voor het milieu. De Tweede Kamer zou de conventie aan kunnen grijpen voor een debat over de vraag welke mogelijkheden dit instrument biedt om ook in Nederland culturele diversiteit te beschermen en te bevorderen.

De tekst van deze Conventie is te vinden op:

www.unesco.org/culture/culturaldiversity/convention_en.pdf

Zie ook het artikel van Smiers in NRC Handelsblad van 5 november en verder www.kunsten92.nl/nieuws

'Canada heeft een sterke behoefte aan internationale erkenning'

Menno Plukker leidde van 1981 tot 1985 de stichting S.T.I.P.T. voor multi-cultureel theater in Nederland. Tegelijkertijd was hij programmeur van het Stagedoorfestival in Amsterdam om vervolgens in 1986 zakelijk directeur van de Balie te worden. Na enkele jaren vertrok hij naar Canada, alwaar hij nu bekend is als 'the leading theatre agent of Canada'.

Waarom ben je naar Canada gegaan?

In 1989 heb ik besloten naar Montréal te emigreren. Drie jaar eerder had ik in Amsterdam een impresariaat opgericht: *Les Bureaux Plukker*. Naast verschillende producties in Nederland, zowel op het gebied van theater als moderne dans, organiseerde ik tournees voor gezelschappen in Nederland en soms ook in het buitenland. In 1987 reisde ik voor het eerst naar Montréal en ontmoette daar de directrice van het *Festival de Théâtre des Amériques*, Marie-Hélène Falcon. Zij stuurde me nog diezelfde avond van aankomst naar een voorstelling van Carbone 14. In hun eigen theater Espace Libre zag ik het stuk *Opium* – een fantastische, unieke en overweldigende ervaring van dynamiek, klank, kleur, decor, echt alles. Ik heb ze meteen uitgenodigd naar Nederland te komen. De voorstellingen van hun productie *Le Rail* in Utrecht bleken een daverend succes en kreeg een juichende kritiek in *de Volkskrant*. Daarna ben ik gevraagd om voor hen, en later ook voor het gezelschap van Robert Lepage, dat toen nog *Théâtre Repère* heette, tournees in Europa te organiseren. Met de persmappen in de achterbak ben ik toen met de auto door Europa gaan reizen om de theaters te bezoeken. Niet veel later kwamen er nog twee dansgroepen uit Montréal bij, *Compagnie Marie Chouinard* en *O Vertigo Danse*. Al snel werd me duidelijk dat het allemaal wat veel werd. De Nederlandse producties kon ik niet meer combineren met de buitenlandse reizen. Ik moest een keuze maken – of in Nederland blijven, of echt kiezen voor het interes-

The far side of the moon – Ex Machina (Robert Lepage)

sante werk uit Canada en daar dan ook gaan wonen.

Wat was er zo bijzonder aan dat werk?

Werk uit Canada, en vooral uit de provincie Québec, kenmerkte zich door een unieke combinatie van theater en dans die heel specifiek was – een soort theatrale dans of beeldtheater. In die eerste periode heb ik de reputatie van artiesten als Gilles Maheu van *Carbone 14* en Robert Lepage, en later van zijn groep *Ex Machina*, in heel Europa kunnen vestigen. Dat heeft zich vervolgens uitgebreid tot een wereldwijd netwerk van mensen die zich met dit soort theater en dans bezighouden.

Wat houdt een wereldwijde vertegenwoordiging van het Canadese theater en dansaanbod in?

Inmiddels vertegenwoordig ik twaalf Canadese theater- en dansgroepen in het buitenland en in sommige gevallen ook in Canada zelf. Samen met mijn medewerkster Sarah Rogers reis ik de hele wereld over om contacten te onderhouden met het

netwerk van festival- en theaterdirecties en om de tournees die wij boeken te begeleiden. De relaties, zowel met de artistieke en zakelijke leiders van de gezelschappen die ik vertegenwoordig, als met de verschillende theaters en festivals, zijn uitermate persoonlijk. Ik werk uitsluitend voor artiesten die ik persoonlijk de moeite waard vind, en heb in de afgelopen vijftien jaar een reputatie opgebouwd als iemand die voorstellingen aanbiedt van een uniek karakter en een hoge kwaliteit. Alles is gebaseerd op een netwerk van contacten, van mensen die met mij willen samenwerken om hun publiek gedurfde voorstellingen te laten zien.

Op welke uitgangspunten is het internationaal cultuurbeleid van Canada gebaseerd?

Canada heeft volgens mij een sterke behoefte aan internationale erkenning. Het wil zich graag profileren als een land met unieke kenmerken zoals natuurbescherming, zorg voor het milieu, internationale vredespolitiek, en zijn grote steden met een hoge levenskwaliteit en een interes-

De relaties zijn uitermate persoonlijk

sante cultuurproductie. Canada gelooft, volgens mij ook terecht, dat één van de manieren om je internationaal te onderscheiden het presenteren van kunst van eigen bodem is, naast het uitblinken in sportmanifestaties en dergelijke. In de laatste twintig jaar is er, en dan met name in de Franstalige provincie Québec, een infrastructuur ontwikkeld van getalenteerde theater-, dans- en muziekgezelschappen. Zij kunnen rekenen op een gedegen overheidssteuning om zich, naast buitenlandse groepen van zeer hoog niveau, te presenteren op prestigieuze festivals in de eigen steden, zoals Montréal of Ottawa, en voor buitenlandse tournees.

Profilering van de staat als basis voor het internationaal cultuurbeleid?

Zondermeer, maar er is nog een reden waarom de buitenlandse tournees belangrijk zijn: de vraag naar theater en dans is in Canada zelf relatief laag. De groepen kunnen niet bestaan van uitsluitend voorstellingen in hun eigen stad. Vanwege de gespreide bevolking en de enorme omvang van het land – Canada is het op één na grootste land ter wereld en heeft slechts 30 miljoen inwoners – is het bijzonder moeilijk en kostbaar om theater- en dansvoorstellingen te laten reizen om op nationaal niveau gastvoorstellingen te verzorgen. Een buitenlandse tournee ligt daarom meer voor de hand dan een binnenlandse.

Het cultuurbeleid lijkt me financieel tamelijk ruimhartig. Klopt dat?

Nee, de laatste tijd is er helaas minder geld beschikbaar voor het ondersteunen van buitenlandse tournees. Daarnaast hebben de grote internationale theater- en dansfestivals in Canada te kampen met bezuinigingen. Hierdoor worden zij afhankelijker van hun kaartverkoop en kunnen ze om die reden programmatisch minder risico nemen. Dit is een recente ontwikkeling. Het is nog onduidelijk of deze trend zich zal doorzetten, maar mocht dat gebeuren, dan heeft dat desastreuze gevolgen voor de opgebouwde infrastructuur.

Op welke uitgangspunten is het nationaal cultuurbeleid gebaseerd?

Het nationaal cultuurbeleid is erop gericht om zoveel mogelijk mensen in aanraking te brengen met kunstuitingen op het gebied van theater, muziek, dans en beeldende kunst. Daarbij wordt er veel nadruk gelegd op het bereiken van jongeren en het aanmoedigen en ondersteunen van kunstuitingen door de oorspronkelijke bevolkingsgroepen, de zogeheten *First Nations*, die zowel in de grote steden als in gemeenschappen in het hoge Noorden wonen.

De onafhankelijke Canada Council for the Arts, dat als fonds geheel gesubsidieerd wordt door het ministerie van cultuur, het Department of Canadian Heritage, heeft als belangrijkste taak de nationale cultuurdeelname aan theater-, dans- en muziek-

voorstellingen te vergroten door het ondersteunen van nationale tournees. Behalve dat dit een lastige en kostbare aangelegenheid is, heerst er in grote delen van Canada bij de theaters en schouwburggen echter financiële nood. Door het nagenoeg ontbreken van provinciale en gemeentelijke steun kunnen zij geen enkel risico nemen. In veel gevallen is het theater niet (meer) in staat om een uitkoopsom of garantie te bieden aan het optredende gezelschap en is het feitelijk verworpen tot een zaalverhuurbedrijf.

Meer dan de helft van het federale cultuurbudget wordt besteed aan de uit Québec afkomstige gezelschappen.

Hoe komt dat?

In het perspectief van cultuurbeleid is er eigenlijk sprake van een tweedeling tussen de provincie Québec en de andere Canadese provincies. In Québec, waar een veel groter belang wordt gehecht aan cultuur als onderdeel van een nationale en deels op de Franse taal en cultuur gebaseerde identiteit, is er wél een goede infrastructuur aanwezig van onder meer schouwburggen en theaters die over voldoende programmeringsgelden beschikken en die zich dus ook een riskante programmering kunnen veroorloven.

In de andere, voornamelijk Engelstalige, provincies die meer op de Amerikaanse cultuur georiënteerd zijn, is dit niet het geval. In hun beleid speelt overheidssteun voor kunst nauwelijks tot geen rol. Daar is het dus financieel erg lastig om een coherente binnenlandse tournee te organiseren. Een aantal provincies heeft weliswaar een eigen *council for the arts*, maar de budgetten zijn vaak te klein om werkelijk van betekenis te zijn voor het ondersteunen van initiatieven of projecten.

Wat is het effect van deze tweedeling in beleid?

Voor Canadese dans- en theatergroepen en hun buitenlandse tournees betekent dit dat wanneer de groep in Québec zetelt deze vaak kan rekenen op ondersteuning van zowel de federale als de provinciale

overheid, terwijl men buiten Québec vaak alleen steun van de federale regering kan aanvragen.

Dit leidt tot een verdere concentratie van talent in Québec. Met als gevolg dat óók op federaal niveau meer dan de helft van het cultuurbudget besteed wordt aan de uit Québec afkomstige gezelschappen. Er wordt wel van alles aan gedaan om deze situatie te veranderen, bijvoorbeeld door met nieuwe subsidieregelingen bewust de infrastructuur in andere delen van Canada te verbeteren, maar zolang het daarin niet om substantiële bedragen gaat, is die politiek tot mislukken gedoemd.

Wat is volgens jou het opmerkelijkste verschil tussen het cultuurbeleid van Canada en dat van Nederland?

Een opvallend verschil is de beleidsmatige nadruk op de organisatie zelf. In Nederland wordt daarin flink geïnvesteerd. In Canada is dit juist één van de aspecten die verwaarloosd worden. We krijgen weliswaar ondersteuning voor projecten en tournees, maar er is bijzonder weinig subsidie beschikbaar voor het organiseren ervan. Dit leidt veelal tot een enorme roofbouw op de producenten en de zakelijk leiders van de gezelschappen. Zij moeten veel overuren maken om alles rond te krijgen; assistenten kunnen zij zich niet permitteren. Aan de andere kant heeft dat projectgericht beleid weer als voordeel dat er veel van de grond komt. Voor wat betreft de financiering van grootschalige theater- en dansproducties is het in Canada echter bijna onmogelijk om die zonder bijdragen van buitenlandse co-producenten te produceren. Waar Nederland hoge geïnstitutionaliseerde bijdragen toekent aan gezelschappen, maar minder investeert in bijzondere buitenlandse projecten, kent Canada relatief bescheiden subsidies toe aan binnenlandse projecten, maar reserveert het tegelijkertijd grote bijdragen voor buitenlandse tournees van gezelschappen. In de internationale markt van vraag en aanbod is het natuurlijk een groot voordeel wanneer de voorstellingen kunnen worden aangeboden met de kanttekening dat ten minste een deel van de reis- en vervoerskosten van het decor door een overheids-subsidie gedekt worden.

vervolg van p. 5

kunst zich nu in veel meer verschijningsvormen dan voorheen. De op massacomunicatie ingestelde beelden vanuit multinationals hebben een enorme impact en zijn toch ook gemaakt door kunstenaars. Dit illustreert hoe betekenisvol kunst ook zou kunnen zijn in het aanreiken van thema's en vraagstukken in de samenleving. Het moment en de juiste vormen van

Kunst verbeeldt, verbindt, maar is nooit eenduidig.

kunst versterken elkaar daarbij in hun betekenis. Onlangs vroeg de gemeente Amsterdam me voor de muzikale omlijsting van de herdenking van de moord op Theo van Gogh. Dat leidde tot het idee een muzikale omgeving te bouwen, die als een deken om de mensen heen zit en waarin stemmen uit de stad verwerkt zijn. Merlijn Twaalfhoven, die eerder op Cyprus de Turks- en Grieks Cyprioten muzikaal verbond, bleek hiervoor de

juiste persoon. Het resultaat was aangrijpend in zeggingskracht en schoonheid.

Wat ik maar zeggen wil, bij kunst gaat het om betekenis geven: kunst verbeeldt, verbindt, maar is tegelijkertijd nooit eenduidig en leidt daardoor tot reflectie en discussie.

Omdat de overheid niet onverschillig kan en mag zijn ten opzichte van de samenleving, heeft zij in mijn optiek een zorgplicht voor de ontwikkeling van haar burgers, onder meer in het onderwijs, bij de inrichting van de openbare ruimte en in de ontmoeting tussen mensen. Ook bij kunst- en cultuurbeleid gaat het om niets minder dan het bevorderen van de kwaliteit van het leven. Als je wilt dat mensen méér zijn dan consumenten, dat zij kunnen reflecteren, dat zij om kunnen gaan met meerdere betekenissen, dat ze niet vervreemd raken van hun omgeving en dat ze schoonheid kunnen ervaren, dan is investeren in kunst en cultuur broodnodig.

Mira Kho is senioradviseur bij advies- en organisatiebureau i-Nova en bekleedt verscheidene bestuursfuncties in de culturele sector.

Vereniging Kunsten '92
Herengracht 62
1015 BP Amsterdam
telefoon (020) 4220322
fax (020) 4220400
e-mail: info@kunsten92.nl
website: www.kunsten92.nl

BESTUUR

Ad 's-Gravesande (voorzitter)

Jack Verduyn Lunel (vice-voorzitter)
directeur Koninklijke Academie Den Haag

Geert Van Itallie (penningmeester)
adjunct-directeur Paradiso

Truze Lodder
zakelijk leider De Nederlandse Opera

Jan Zoet
directeur Rotterdamse Schouwburg

Paul Koek
musicus, artistiek leider De Veenfabriek
Leiden

Emile Fallaux
journalist/ filmmaker/ hoofdredacteur
Vrij Nederland

Bart Visser
regisseur, beeld- en geluidskunstenaar

Peter Schrurs
directeur VPRO

Willem de Rooij
beeldend kunstenaar

Annelys de Vet
grafisch ontwerper

Rob Docter
directeur Berlage Instituut

Marion Schiffers
directeur Jongeren theater Nultwintig

Jan Raes
directeur Rotterdams Philharmonisch
Orkest

Geert Overdam
directeur Festival Boulevard Den Bosch

Jarrod Francisco
directeur Stichting LikeMinds

vervolg van p. 7

de kleinere initiatieven geen enkele kans meer maken door te groeien. Vernieuwing en doorstroming vanuit deze hoek zal verleden tijd zijn.'

Ruud van Meijel / Zeeland Nazomerfestival Middelburg

'Ik vind het lastig om aan te geven wat de voorgestelde reorganisatie van het systeem gaat betekenen. Als het leidt tot minder regeltje en bureaucratie, prima. Als instellingen meer vrijheid krijgen om hun artistieke ding te doen, halleluja. Die indruk krijg ik echter niet. Het ziet er naar uit dat de overheid meer invloed wil uitoefenen en mogelijkheden wil creëren om kunst in te kunnen zetten voor doelstellingen op andere beleidsterreinen.'

Zie ook het dossier cultuurnotatie systematiek op www.kunsten92.nl

Atila bedwongen

De Rotterdamse kunstwereld had vier jaar geleden alle reden om in paniek te raken. In de jaren daarvoor was eendrachtig gewerkt om de havenstad, zoals dat in het ambtelijk jargon werd genoemd, 'cultureel op de wereldkaart te zetten'. Met de winst van Fortuyn en zijn Leefbaar Rotterdam bij de gemeenteraadsverkiezingen leek alles anders te worden in de voormalige culturele hoofdstad van Europa.

Het nieuwe college maakte er geen geheim van te willen bezuinigen op kunst (en welzijn). Daardoor zou er geld vrij komen voor de absolute topprioriteit van het college: de veiligheid. Wellicht nog verontrustender voor de kunstensector was dat cultuur een synoniem was voor 'elitair', een speeltje van de linkse stadsregenten en hun trawanten waarmee nu eens en voor altijd moest worden afge-rekend.

Maar werd er ook echt een rechtse cultuurrevolutie ontketend? De begrippen rechts en links bleken al snel tot verwarring te leiden. Een jaar na zijn aantreden mocht de Rotterdamse cultuurwethouder Stefan Hulman (van de VVD, een partij die de opvattingen van Fortuyn eerst verguisde en daarna volledig overnam) zijn nieuwe beleid in een debat met zijn Amsterdamse collega Hannah Belliot verdedigen. Hulman verklaarde op de door de Rotterdamse kunststichting georganiseerde bijeenkomst dat de cultuur haar ivoren toren moest verlaten en 'de wijken in' moest om de grote stadsproblemen te helpen oplossen. Schrijver Marcel Möring, die de avond voorzat, merkte toen al licht verbijsterd op dat hij daarmee in een paar zinnen de kern van het sociaal-democratische cultuurbeleid van de jaren zeventig verwoordde.

Het is onduidelijk of de kunst en cultuur sinds 2002 in min of meerdere mate geholpen hebben de stadsproblemen op te lossen. Wat wel opvalt is dat het verschil met het cultuurbeleid van het nog altijd door de PvdA gedomineerde Amsterdam klein is. In beide steden hebben de bestuurders de mond vol van verzakelijking. De gepropageerde buiging voor het volk betekent in de praktijk meestal dat succes wordt afgemeten aan grotere bezoekersaantallen. Een andere collectief beleden doelstelling is de samenwerking met het bedrijfsleven. Hulman is even trots op de sponsordeal die het Wereldmuseum enkele jaren gelden met twee touroperators sloot als Belliot op de overname van het Nieuwe de la Mar Theater door de *VandenEnde foundation*.

Bezuinigd werd er wel op cultuur, net als in alle gemeenten. Alleen al de kortingen van het rijk op het Gemeentefonds 'dwongen' daartoe. Volgens informatie van de gemeente wordt er jaarlijks ongeveer 3,3 miljoen euro minder uitgegeven dan het vorige college van plan was. Maar er lijkt geen sprake van een extra bezuiningsdrift. Een woordvoerder van de gemeente zegt dat er netto nog altijd meer naar kunst en cultuur gaat dan in 2002. Rotterdam heeft dit voorjaar bovendien besloten dat de cultuursector na deze periode wordt ontzien. Ter vergelijking: Amsterdam wil de komende jaren 4,4 miljoen euro minder in de kunstensector steken.

Volgend jaar wordt zelfs een heel bijzonder jaar voor Rotterdam. Voor het eerst zal het *North Sea Jazzfestival* in de stad georganiseerd worden. Op de Kop van Zuid zal het nieuwe centrum voor de beeldcultuur *Las Palmas* de deuren openen. Ongetwijfeld zal de culturele elite bij die gelegenheden wethouder Hulman feliciteren. En daarmee zichzelf, want Atila is (voorlopig) bedwongen.

Michiel Zonneveld is freelance journalist. Dit is zijn eerste bijdrage aan de Nieuwsbrief van Kunsten '92. Reacties? info@michielzonneveld.nl

BASISPROGRAMMA'S GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

De meeste politieke partijen (CDA, PvdA, VVD, GroenLinks, ChristenUnie en SGP) hebben in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen handreikingen of basisprogramma's voor hun plaatselijke afdelingen gemaakt. Deze geven een aardige indicatie in welke richting een politieke partij 'denkt', maar lokale afdelingen kunnen er natuurlijk van afwijken.

Over het algemeen maken deze basisprogramma's een vrij gedateerde indruk: de meeste hadden ook tien jaar geleden geschreven kunnen zijn. Slechts een enkele partij besteedt bijvoorbeeld aandacht aan culturele diversiteit of aan de gevolgen voor de gemeenten van het Verdrag van Malta, waarvoor nu de Monumentenwet herzien wordt. Een term als 'creatieve stad' komt niet in de programma's voor, terwijl ook de gevolgen van de Nota Ruimte en Cultuur en van de wijzigingen in de Geldstroom BKV in 2004 ongenoemd blijven.

Voor de legitimatie van het cultuurbeleid verwijzen de meeste partijen naar maatschappelijke participatie en emancipatie, en sociale cohesie. Op een gedeelte tweede plaats staan verwijzingen naar imago, identiteit en vestigingsplaats, en de waarde van kunst in zichzelf (PvdA en VVD). Volgens GroenLinks hoort een sterk cultureel klimaat bij 'een moderne en progressieve samenleving'.

De meeste politieke partijen (CDA, GroenLinks) noemen als belangrijkste taak voor de gemeente 'het instandhouden van een culturele infrastructuur/aanbod', waarin het mogelijk moet zijn te participeren. Alleen bij de ChristenUnie is de legitimatie ('kunst bindt mensen samen') enkelvoudig gekoppeld aan de rol van de gemeente (cultuurbereik bevorderen). De SGP vindt cultuur een privézaak, die alleen ondersteund kan worden als er een algemeen-maatschappelijk belang is.

Kunsten'92 heeft alle beschikbare basisprogramma's samengevat in een matrix. U kunt deze bekijken via kunsten92.nl.